

Fremmede mennesker er begyndt at skrive til mig. De fortæller om at blive hjemsøgt af de døde, og de er lettede

KRONIK

Laura Engstrøm

Fremmede mennesker er begyndt at skrive til mig. De fortæller om luftspejlinger i rum, hvor en person netop er død. Ure, der opfører sig bizart i forbindelse med dødsfald og syn af et særligt lys i rummet, hvor en person netop er afdød ved døden.

Jeg synes, jeg kan spore en lettelse hos afsenderne. Som om man omsider må tale om sådanne fænomener, som vi ikke kan forklare.

Når jeg får beskederne, svarer jeg »ja« og »ja«. Jeg bliver så inderligt glad, for i lang tid blev der trukket på skuldrene, når jeg talte om åndelige oplevelser ved dødslejer.

Jeg var også selv tilbageholdende. Jeg var bange for at blive latterliggjort, hvis jeg fortalte, at jeg på min fars dødsleje havde set et lysglimt ud for hans hoved og omridset af min onkels ansigt. Min afdøde onkels ansigt, vel at mærke. Min onkel kom med et kæmpe smil i sit store, runde hoved.

Jeg var ikke i tvivl om, at det var noget, der skete omkring min far, og ikke et syn jeg selv havde fremmanet. Min instinktive opfattelse af dét, jeg var vidne til, var, at min far blev hentet af sin afdøde, elskede bror - og af lyset.

Efter oplevelsen satte jeg mig for at undersøge, hvad det var, jeg havde oplevet. Jeg ville have en forklaring, og jeg ville se, om der fandtes undersøgelser af det. Det gør der. I hvert fald når det handler om døendes syn og drømme. Siden 2014 er der kommet fem undersøgelser i USA, Sverige, Japan, Brasilien og Indien af dødslejefænomenerne.

Men vi kender dem ikke. Vi kender dem ikke, for alt hvad der har med døden at gøre, er tabubelagt i vores kultur. Især hvis det ovenikøbet er fænomener, der ikke umiddelbart kan forklares med ændret kemi i hjernen.

For hvis en pårørende - som mig - ser et

lys eller en afdød på deres kæres dødsleje, kan man så spore det til ændrede frekvenser i hjernen? Forsøgene er ikke gjort, så vi ved det ikke. Men skulle seks menneskers oplevelser af en døendes ur, der opfører sig, som om nogen langsomt flytter viseren, tilskrives ændret kemi i hjernen?

Der er noget, vi ikke vil forstå i vores kultur. Vi vil helst kalde det delirium, når døende får syn af afdøde, der tropper op på dødslejet. Men det er ikke delirium. Det bekræfter de forskere og fagfolk, jeg talte med i tiden efter min fars død.

Så snart det handler om uforklarlige fænomener omkring - og efter døden - strider det mod vores vedtagne paradigme: Hvis vi bare bliver gode nok til at måle og veje og registrere svingninger i hjernen, finder vi en forklaring.

Men naturvidenskaben kommer til kort igen og igen, når den skal beskrive helt elementære fænomener som: Hvad er bevidsthed? Hvad er virkelighed? Hvad sker der, når vi dør?

Turde ikke lægge navn til

Efter at have dykket ned i undersøgelserne af fænomenerne, var der stof til en bog. Men jeg turde ikke lægge navn til.

Det ville betyde, at jeg skulle stå frem med noget af det, vi kun har hån og latterliggørelse tilovers for i vores kultur. Jeg blev mobbet som barn, så jeg kender mere end godt til følelsen af at blive udstødt og nedgjort. Men jo mere, jeg læste og undersøgte, jo mere syntes jeg, at denne viden skulle ud.

Jeg indsendte et bogforslag til et forlag. Efter mange måneder sagde forlaget ja. Pyha. Jeg researchede videre og skrev og skrev. Da jeg havde afleveret manuskriptet, fik jeg dog besked om, at de ikke troede på min bog alligevel.

“
En mand berettede forleden, at han så en lysøjle strække sig op over sin døende niece.

Vi må og kan ikke være naive som Sverige

KOMMENTAR

Geeti Amiri Kjær

På det seneste har jeg tænkt en del over »Kalifat«, som er en svensk Netflix-serie og handler om radikaliserings af minoritetsunge i en svensk forstad til Stockholm.

I serien følger man en kvindelig agent fra den svenske efterretningstjeneste SÄPO, som forsøger at infiltrere radikaliserede miljøer, mens radikaliserings finder sted i hjertet af samfundet.

Nemlig folkeskolen.

En ung mand med egyptiske rødder arbejder som vikar på en skole, hvor han i forklædning af at være en rollemodel for de unge, der er splittet mellem to kulturer, bagom kulisserne forgifter deres sind med had til Vesten og fodrer dem med propagandavideoer af det gode liv i kalifatet.

Årsagen til, at jeg har tænkt over serien, er Socialdemokratiets tredje erkendelse i integrationsdebatten. Og grundlæggende kan det ikke afvises, at offentlige myndighe-

der og institutioner kan infiltreres i Danmark, når det har været tilfældet i Sverige.

Vi må og kan ikke være naive som Sverige.

Men reaktionerne ligner en del de reaktioner, der kom, dengang antallet af flygtninge eller indvandreres fravær på arbejdsmarkedet blev problematiseret.

Emnet er kontroversielt, men hvad nu hvis reaktionerne er udtryk for, at man ikke er klar til erkendelsen?

I disse år uddanner uddannelsesinstitutionerne mange studerende med minoritetsbaggrund, men vil ikke associeres med nogen værdi- eller kulturkamp, fordi de gerne vil være apolitiske. Alligevel er alt ved deres ageren som institution politisk. Lige fra temafester, fællessange, toiletter og pronominer i mails.

Tag for eksempel reaktionerne fra kolleger til lektor ved Københavns Professionshøjskole (KP) på socialrådgiveruddannelsen, Sofie Danneskiold-Samsøe, som har

Det er det mest spændende, Laura Engstrøm nogensinde har beskæftiget sig med: »Fænomenerne peger på noget, vi slet, slet ikke vil være ved i vores kultur: nemlig at sjælen overlever kroppen.«
Foto: Nikolai Linares/Ritzau Scanpix

Der var ingen, der ville læse om døden, og slet ikke om åndelige oplevelser omkring dødsfald. Jeg prøvede et andet forlag. »Nej tak.« Det var jo »sådan noget spirituelt noget«.

Så prøvede jeg et tredje forlag. De ville heller ikke slås i hartkorn med død og mystik. Så igen »nej tak«. Jeg forsøgte endnu et forlag. »Nej tak«.

Mine nærmeste rådede mig til at indse, at der nok var noget om det, når nu så mange forlag sagde nej: »Giv nu slip, find på noget andet! Der er ingen, der gider at høre om død og afdøde!«

Men ikke nok med, at jeg synes, det er almindelig oplysning til borgerne om, hvad undersøgelserne kan fortælle os om døden

- det er også det meste spændende, jeg nogensinde har beskæftiget mig med. Fænomenerne peger på noget vi slet, slet ikke vil være ved i vores kultur: nemlig at sjælen overlever kroppen.

Jeg havde efterhånden brugt så meget tid på den bog, at min bankkonto var i bund. Det samme var min selvtillid. Jeg var hende, der stod udenfor med et projekt, ingen troede på. En velkendt følelse. Det påvirkede også mit privatliv.

»Hvis du ser en ræv«

Der var nu gået fem år, siden min far døde. Jeg lovede mine nærmeste, at nu prøvede jeg et sidste forlag. Ellers måtte jeg udgive den selv. Men alle i branchen ved, at ingen

tror på en bog, man selv udgiver medmindre, man er et kendt navn.

Omsider fik jeg et svar fra det sidste forlag. Forlaget ville gerne se mig til et møde. Forlæggeren havde lys i øjnene, da vi mødtes første gang. Omsider var der én, der syntes det samme som mig: At dette var spændende. Ikke at de tænkte, at dette ligefrem var en bestseller. Hun lod forstå, at de tog en chance.

Første oplag blev udsolgt på fire dage. Min bog, »Hentet af Lyset«, strøg direkte ind på bestsellerlisten, og tredje oplag blev sat i gang efter et par uger.

De mails og beskeder, jeg får fra fremmede mennesker, bekræfter mig i, at jeg ikke er alene. Heller ikke i Danmark.

Forleden skrev en kvinde til mig om en oplevelse, hun havde på sin fars dødsleje. Hun fortalte, at hun så en luftspejling over sin far, umiddelbart efter han døde. Hun beskrev det som den luftspejling, man kan se over en meget varm vej, og reflekterede over, om det mon var hans sjæl, hun så forlade kroppen.

En anden kvinde fortalte, at hun så et lys over sin døende mor og fornemmede sine afdøde bedsteforældres tilstedeværelse. En mand berettede forleden, at han så en lyssøjle strække sig op over sin døende niece. Hans søster, der var mor til den døende pige, havde en fornemmelse af, at hun - eller hendes bevidsthed - kunne gå med sin datter ind i lyset, men at hun kom til en grænse, hvor hun ikke længere kunne gå med sin døende datter.

Jeg oplever igen og igen folk berette om uforklarlige oplevelser omkring døden og dødsfald. Forleden var jeg til et middagsselskab, hvor alle åbnede op om emnet. Til middagsselskabet var vi 15, og 13 af os havde oplevelser som dem, jeg har beskrevet.

Jeg hører ofte om dyr. »Dyr, der opfører sig symbolsk,« som det hedder i en britisk undersøgelse om nævnte fænomener.

I går fortalte en mand mig, at der højst mærkværdigt havde sat sig en due i vindueskarmen lige efter, hans far var død. Det var aldrig sket før. Den kom tilbage hver dag i seks dage. Han tillagde det noget, der havde med farens død at gøre.

Jeg hører om hjorte, ræve, bier, sommerfugle og fugle, der »opfører sig symbolsk« i forbindelse med dødsfald. Dyrene kommer pludseligt og uventet.

Det er ikke »bare« en sommerfugl, der en januar formiddag flyver omkring kisten ved en bisættelse. Nej, dem, der oplever det, lægger mærke til det og tænker: »Det var alligevel ...«

I The New York Times skrev journalisten Sarah Wildman for nylig om sin datters alt for tidlige død, og hvordan datteren i de sidste måneder af sit liv havde sagt: »Hvis du ser en ræv, og jeg er død, vil det være mig.«

Sarah Wildman havde aldrig set en ræv i sit nabolag før. Men efter sin datters død, så hun flere.

»Hver gang prøver jeg at dæmpe mit ønske om at råbe op, at bede dyret om at blive, at kalde det ved hendes navn. Det føles skørt, det føles rigtigt,« skriver hun.

Ja, det føles skørt. Og de fænomener føles rigtige.

Nu tør vi tale om det.

Laura Engstrøm er journalist, foredragsholder og forfatter til »Hentet af Lyset - om dødslejefænomener og nærdødsoplevelser«.

delt sin anekdotiske viden og dertil bekymringer om infiltration med DR. Hun bliver igen udstødt fra det gode selskab, hvilket minder om, da Danneskiold-Samsøe i sin tid var medafsender på en rapport fra TrygFonden om minoritetskvindens vilkår i en æreskultur, hvor familien betyder alt.

Forskermiljøets kritik og dermed benægtelse af Danneskiold-Samsøe og to øvrige forskere på rapporten, Yvonne Mørck og Bo Wagner Sørensens, viden, skete på bekostning af de kvinder, der led under familiens æresbegreber.

I dag hersker der ikke tvivl om, at kvinder med (muslimsk) minoritetsbaggrund oplever konsekvenser af et rygtesamfund, som begrænser dem i at leve et liv, der er anderledes fra familiens.

Men reaktionerne fra Danneskiold-Samsøes kolleger vidner også om en afgrundsdyb afstand mellem majoriteten af undervisere og studerende ved KP. Særligt afstan-

den til studerende med muslimske og/eller minoritetsrødder.

For mens underviserne er akademikere, er de studerende langt fra så polerede. Fordi man kommer ind på en videregående uddannelse (og så glemmer vi for en stund, at der reelt set er frit optag på velfærdsuddannelserne), er det ikke ensbetydende med, at man abonnerer på vestlige frihedsideal.

Det er ikke forkert at erkende. Det er faktisk i tråd med formålet med at være underviser, for så er man bevidst om sine privilegier og de studerendes mangel på samme.

Desværre affejes det spændende læringspotentiale af Danneskiold-Samsøes krænkel-seseparate kolleger som mistænkeliggørelse. Men har de udfordret de studerende tilstrækkeligt til at afvise, at det ikke eksisterer?

Tænk, hvis en uddannelsesinstitution som KP - der i øvrigt er landets største professionshøjskole og dermed uddanner flest kommende lærere, pædagoger,

socialrådgivere og sygeplejersker - erkender, at der er forbundet en dannelsesopgave med uddannelsen af morgendagens førnævnte velfærdshelte?

At det ikke er nok at kunne tale og skrive dansk som kommende pædagog, men at man også må synge med på Halvdans ABC fra 1967 og forstå, hvorfor de børnerim er definerende for et børnesyn, som endnu gennemsyrrer vores børne- og skoleområde. Et børnesyn, hvor barnets stemme bliver tillagt en værdi, uanset hvor kritisk den måtte være over for baglandet.

Men måske er Danneskiold-Samsøes kolleger blot konfliktsky, fordi det er besværligt og ubehageligt at skulle forholde sig til sine studerende som elever, der skal udfordres på deres verdensbillede.

Det kunne udløse knubs som underviser, og i identitetspolitikens tidsalder, hvor enhver handling, uanset intention, kan tolkes som en krænkelse, dukkes nakken, i

stedet for at man står fast. Man vil hellere lukke øjnene for det ubehagelige faktum, at måske er der studerende, som kommer gennem en uddannelse som socialrådgiver eller pædagog med værdier, der direkte modarbejder systemet. Det blev bare aldrig opdaget i tide, fordi diskussionen blev gjort tavs med udskamning af lektorer som Danneskiold-Samsøe.

Og så er vi tilbage til Kalifat-serien, hvor en velformuleret ung mand formår at snøre skolens ledelse, fordi han er så veltalende og ikke som de andre, der begår sig i bander.

Barren for at overraske positivt bliver sat lavt, og dermed kan et individ agere som en trojansk hest. Og det siger i sidste ende noget om de lavere forventningers hierarki, som Danneskiold-Samsøes kolleger ikke har gjort op med - selv om de er mangfoldige og intersektionelle.

Geeti Amiri Kjør er underviser og forfatter